

Beszámolók ◦ Szemlék ◦ Közlemények

Gondolatok egy bemutató után. . .

Az MKE Gépesítési Bizottsága a hagyományokhoz híven ismét az Osztályozási és Indexelési Bizottsággal együtt szervezett szakmai találkozót az érdeklődő tagok számára. Az idei év első rendezvényének színhelye a *Számítástechnikai Koordinációs Intézet (SZKI)* bemutatóterme volt, ahol az intézet munkatársai ismertették az 1982 februártól üzemszerűen működő külföldi online adatbázisokat. Az SZKI tervei között szerepel a kapcsolat fokozatos kialakítása gyógyszeripari, vegyipari, egészségügyi, biológiai, kémiai, mezőgazdasági adatbázisokat szolgáltató vállalatokkal, illetve – a felmerülő igényeknek megfelelően – elsősorban kereskedelmi témákban olyan adatbázisok bevonása a szolgáltatásokba, amelyek egyrészt a hazai K+F, másrészt a külkereskedelmi tevékenység színvonalának emelését szolgálják.

Az adatbázisok jelenleg egy terminálon érhetők el, a további fejlesztés még három terminál-munkahely létesítését irányozza elő. Tervek szerint a távadatfeldolgozás műszaki feltételeinek megteremtése után lehetőség lesz a terminálok kitelepítésére is.

A külföldi online adatbázisokhoz való hozzáférést biztosító intézmények sorába (OMIKK, SZTAKI stb.) tehát az SZKI is belépett, ami önmagában dicséretes is volna, mert – mint az egyik hozzászóló megemlítette – a konkurrencia mindig tökéletesebbre ösztökél.

Egy valamin azonban érdemes lenne elgondolkozni. Az SZKI sajnos – profiljánál fogva – *nem tud vállalkozni arra, hogy a felhasználó rendelkezésére bocsássa a primer dokumentumokat*, és felvilágosítással sem tud szolgálni, hogy ezeket az országban hol lehet elérni; a felhasználót csak a témák gépi keresőnyelven történő megfogalmazásában tudják segíteni.

Kívánatos lenne a jelenlegi keresési–technikai segítségnyújtást a *könyvtári–tájékoztatói tevékenységre is kiterjeszteni*, legalábbis annyira, hogy a felhasználók útmutatást kapjanak, melyik szakkönyvtárhoz forduljanak az online szolgáltatás nyomán felkeltett primer dokumentumok iránti igényeik kielégítése céljából.

A kérdés természetesen megfordítható: nem lenne-e hasznos mindannyiunk számára, ha közös összefogással a könyvtárak igyekeznének segíteni az SZKI-hoz hasonló, tehát háttér-szolgáltató intézmény nélküli intézmények online információszolgáltatásainak a sikerét komplex információszolgáltatással történő fejlesztésükkel, illetve nem lehetne-e az illetékes szakkönyvtárak beszerzési politikáját a ténylegesen használt online információszolgáltatásokhoz igazítani?

Szabóné Törs Hanna

UNICEF információs hálózat létrehozása

1982. november 3. és 5. között az *UNICEF (United Nations Children's Fund – ENSZ Gyermekalap)* Európai Irodája (Genf) és a görög Gyermek egészségügyi Intézet szakértői találkozót rendeztek Athénben, egy *UNICEF információs hálózat* létrehozása céljából, amely a gyermekekkel kapcsolatos témákat dolgozná fel.

Az UNICEF Magyar Nemzeti Bizottsága felkérte az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum (OPKM) főigazgatóját, hogy fontolja meg az UNICEF információs hálózat magyar bázisintézménye szerepének elvállalását, és küldje el szakértőjét az athéni találkozóra.

A találkozón *Budai Tamás*, az OPKM tudományos főmunkatársa vett részt. A plenáris ülésen ismertette az OPKM tevékenységét és a magyar csatlakozás esetén megoldandó problémákat; az információigényekkel és a szükséges produktumokkal foglalkozó 2. sz. munkacsoportban pedig az információs hálózat kialakítására vonatkozó javaslatokhoz szólt hozzá.

A munkacsoportokban, a gazdag tematika és az idő rövidsége miatt csak a legfontosabb problémákat sikerült kidolgozni, és ezek alapján javaslatokat terjeszteni a plenáris ülés elé.

A plenáris ülésen – többek között – az alábbi kérdésekben alakult ki egyetértés:

- az UNICEF információs hálózatot létre kell hozni;
- bár ez a hálózat kezdetben európai bázison épül ki, törekedni kell arra, hogy a többi régió számára is hozzáférhetővé váljék;
- a hálózatban a számítógépek alkalmazása nélkülözhetetlen, de ez nem jelentheti a hagyományos módon dolgozó információs intézmények kirekesztését a munkából;
- a hálózat kialakításának során fontos feladatként kell kezelni az információfelhasználók és -feldolgozók körének szélesítését.

A találkozó nyomán az illetékes hazai szervek megkezdték a tájékozódást a hazai részvétel lehetőségeinek, módjainak és feltételeinek felmérése érdekében.

(Kivonat *Budai Tamás* úti jelentéséből)

Érdekességek a Dialog online központ házatjáról

A *Dialog Information Services* vállalat nemrégiben különvált a híres *Lockheed Missiles and Space Company* nevű repülőgépgyártó cégtől, és azóta önálló információs vállalként működik. Ez a tény még nem nagyon terjedt el a hazai online felhasználók körében, ezért ma is úgy emlegetik a világ legnagyobb online szolgáltatását, mint a „Lockheed rendszert”, holott a valóságban Dialog a szolgáltató központ neve.

A Dialog rendszer óriási mágneslemez-tárolókban 1982 végén mintegy 100 milliárd karaktert (betűt, számot stb.) tároltak. Ez a mennyiség egyenlő 25 ezer bibliakötet teljes szövegével, amelyek egymás mellé állítva mintegy másfél kilométernyi polcot foglalnának el. A tárolt információ egyik felét az adatbázisok anyaga teszi ki, ahogyan azokat az „adatbázis-termelőktől” átvették, a másik felét pedig a kereséshez használt invertált vagy index-fájlok alkotják. Minden esetben, amikor valamelyik adatbázist a legújabb havi vagy kétheti növekménnyel kiegészítik, felfrissítik, az invertált fájlt is újjászervezik és ismét betöltik. Ez azt jelenti, hogy mintegy 50 milliárd karaktert kell újra beírni a lemeztárolókba minden hónapban. A rendszer jelenleg 170 adatbázist tart üzemben, tehát naponta átlag 4–6 adatbázist szerkesztenek át.

A sokféle feldolgozási művelet ellátásához és a központ 19 ezer megrendelőjének kiszolgálására a Dialog vállalat a jelenleg kapható legnagyobb teljesítményű számítógépet üzemelteti, méghozzá két példányban, amelyek párhuzamosan működnek. Mindkét gép valamennyi, mágneslemezeken tárolt adatbázishoz egyidejűleg is hozzáférhet, vagyis bármelyikük

meghibásodása esetén a másik gép egymaga is mindent elvégezhet. A gépek a keresési műveleteket és az adatbázisok felfrissítését egyszerre is el tudják látni, a gyakorlatban viszont az utóbbit éjszaka és hétvégeken szokták elvégezni.

A két fő számítógéphez csatlakoznak azok a kisebb, távközlés-vezérlő számítógépek, amelyekkel a Dialog központot közvetlenül összekapcsolják a Japánban és Nagy-Britanniában működő csomópontokkal, továbbá a TELENET, a TYMNET és az UNINET hálózatokkal. Ezek teszik lehetővé a Dialog rendszer elérését a világ bármely pontjáról.

A keresés eredményeképpen kapott információs találatokat a Dialog központban (éjszakai üzemből) offline nyomtatják ki. Erre lézersugaras nyomtatókat használnak, amelyek tulajdonképpen újra nyomtatják az adatbázisok kis részleteit, az online keresőkérdeéseknek megfelelően. Havonta sokmillió információs tételt nyomtatnak és postáznak, évi összvolumenük csaknem megegyezik a tárolt teljes információállománnyal.

Mekkora ez az állomány? 1982 végén összesen mintegy 70 millió rekord, kb. 170 bibliográfiai, statisztikai, faktográfiai stb. adatbázisban és adatbankban. Ez az információmennyiség az emberiség összegyűjtött tudásanyagának jelentős részét képviseli.

A tárolt információkhoz való szelektív hozzáférés – a keresés – hatalmas szellemi és gépi erőforrásokat igényel. A szolgáltatás ellátásához alkalmazott berendezések együttes értéke közel 18 millió dollár. A Dialog vállalatnál 100-nál több szakember dolgozik, akik feladata a számítógépek üzemeltetése mellett a felhasználók oktatása, a közönségszolgálat ellátása, marketing, gazdasági ügyintézés stb.

Új szolgáltatások

1982-ben a Dialog kínálata 43 új adatbázissal bővült, amelyek 15 millió új információs rekordot hoztak a meglévő milliókhoz. Ehhez járul még a négy új *ONTAP (ONline Training And Practice)* elnevezésű oktató fájl is, amelyek célja a kezdő felhasználók önálló gyakorlati lehetőségének biztosítása; ezeket ugyanis olcsóbban lehet elérni bármely egyéb adatbázisnál.

A rendszert bővítő legújabb adatbázisok közül kettő a mikroszámítógépekre vonatkozik. A *Microcomputer Index* adatbázis 25 szakfolyóirat cikkeit és termékinformációit dolgozza fel. Jelenleg 12 ezer rekordot tartalmaz, amelyek 1981 és 1982 teljes anyagát jelentik, és havonta mintegy 700 rekorddal bővítik. Az *International Software Database* több mint 10 ezer olyan számítógép-program adatát tartalmazza, amelyek mini- és mikroszámítógépekhez készültek. Az egyes rekordok tartalmazzák a program rövid leírását, adatait, alkalmazási területeit, milyen számítógépekhez alkalmasak, hol és milyen feltételekkel lehet hozzájutni stb.